

Spreektekst debat Wet maatregelen Wwb 33.801 en Invoeringswet Participatiewet 33.161

Fractie GroenLinks Eerste Kamer dinsdag 24 juni 2014

Het was 2006. Iemand vroeg haar welk diagnostisch instrumentarium haar ter beschikking stond om te bepalen wat iemand nodig heeft om de afstand vanuit de uitkering naar de arbeidsmarkt te overbruggen. Ze aarzelde. Ik bemoedigde haar: zeg wat je wil zeggen. En Cheryl, klantmanager in de Toonkamer Amsterdam Zuidoost zei tegen de delegatie van de raden van bestuur van CWI, UWV en de bestuursvoorzitter van Divosa: ik kijk elke dag weer met mijn eigen ogen, onbevangen, naar de man of vrouw die tegenover mij zit, ik probeer mij te verplaatsen in zijn of haar situatie, ik vraag wat hij of zij wil, van daaruit zoeken we naar een weg uit de uitkering naar een bestaan op eigen benen, met werk dat past en oplossingen voor dingen die werk in de weg staan. Soms 'overtrad' ze regels: zo beëindigde ze de uitkering van een jonge vrouw niet onmiddellijk toen deze niet meer op afspraken verscheen, en ook niet toen bleek dat ze tijdelijk in Utrecht zat, ondergedoken vanwege de dreiging van eerwraak, niet meer Cheryl's district. Later, toen het goed is gekomen, vertelde de vrouw: als jij niet in me was blijven geloven, dan had het heel verkeerd kunnen aflopen.

Mevrouw de voorzitter, in de kern is dat het werk: relatie aangaan, contact maken, het vermenschelijken van de relatie tussen de overheidsinstantie en de burger die een beroep op ons doet. Voor de professional is dat de empathische beweging en het staat voor het humaniseren van de relatie overheid-burger. En het leidt tot succes....

Dat bleek overduidelijk toen we aan het begin van deze eeuw het pad opgingen van de integrale aanpak en de kijk op heel de mens. De burger mocht er geen last meer van hebben dat wij de sociale zekerheid in allerlei betonnen kolommen hadden ingedeeld.

Helaas waren bezuinigingen zoals zo vaak spelbreker.

Helaas kon het rijk weer niet van de knoppen afblijven van toegang tot de sociale zekerheid en de hoop en de duur ervan en het vormgeven van de uitvoeringsorganisaties.

[historie]

Vaak is het goed even stil te staan bij waar we vandaan komen.

Wie een eeuw geleden werkloos is en arm, ontmoet een overheid die stelt: het is je eigen schuld, in het uiterste geval kun je wat steun krijgen, maar dat moet niet te makkelijk, dat maakt maar lui en onverantwoordelijk.

In de crisisjaren dertig is die houding nog onveranderd, al valt het moeilijk vol te houden dat de miljoenen werkloos en de diepe armoede allemaal eigen schuld is. De centrale overheid bedenkt spontaan allerlei maatregelen, overigens zonder overleg met de gemeentebesturen die de maatregelen moeten uitvoeren.

Direct na de oorlog is er politiek breed grote schaamte over de in de Armenwet verankerde afzijdigheid van de overheid in de crisisjaren. Armoede is niet langer eigen schuld, maar te wijten aan de oorlog en die onmaatschappelijkheid gaat met heel veel overheidsbemoeienis bestreden worden. Woonscholen, onmaatschappelijksoorden zien het licht.

Eind jaren vijftig ontstaat ook hierover schaamte en het is de Algemene Bijstandswet, aangenomen in 1963, ingevoerd 1965, die een definitief einde maakt aan zowel het vermaledijde handje ophouden uit de jaren dertig als aan de betuttelende woonscholen van de jaren vijftig. Niet langer eigen schuld, niet langer onmaatschappelijkheid, maar simpelweg het ontbreken van een inkomen is het probleem en daar hoort op de individuele situatie toegesneden bijstand bij. De relatie met de sociale dienst is zakelijk, de term cliënt duikt op. En als de overheid in de jaren tachtig met de handen in het haar zit vanwege de enorme werkloosheid, is haar enige oplossing snoeien in de hoogte, de duur en de toegang tot de uitkering. De term minima duikt op, en bij fraude spreken we over uitkeringstrekkingen. Vanaf de jaren negentig verschuift het paradigma van inkomensondersteuning naar afstand tot de arbeidsmarkt. Niet langer is het ontbreken van een inkomen het probleem, maar het niet hebben van werk. En daarbij hoort activering, banenmarkten, omscholing, samenwerking tussen de uitvoeringsorganisaties en werk. Als het werk er niet is of de afstand tot de arbeidsmarkt is te groot, dan maken we werk. Jeugdwerkgarantiewet, de Banenpool, Melkert-banen, WIW-banen en ID-banen. Geen minima meer, maar 'talenten', 'fase 4', 'iedereen kan iets', als hij zijn talenten maar benut en bereid is zich voortdurend te plooiën naar de vraag van de arbeidsmarkt.

We bevrijden ons van ons gevangen denken. We voelen dat we bijstandsafhankelijkheid kunnen beïnvloeden.

Onder dat gesternte ziet de Wet werk en bijstand het licht. Gemeentelijke sociale diensten zijn niet langer door het rijk gestuurde en geïnstrueerde uitvoeringsorganen, maar min of meer zelfstandig ondernemende diensten voor werk en inkomen.

Het mensbeeld van een kneedbare mens is in de kern optimistisch en pragmatisch. Iedereen kan en moet meedoen. Contact helpt, bemoeien mag en moet steeds meer. Is een beroep verouderd, dan volgt omscholing, wordt werk verplaatst, dan volgt verhuizing.

Maar er is ook zorg. Er zijn ook mensen die niet zo kneedbaar zijn, of bij wie het tekort in opleiding, in ervaring, in taalkennis niet te verhelpen is. Want het gevaar ligt in de keerzijde: is iemand zelf schuldig wanneer deelname niet lukt? Kan de staat, en kan de markt, de verantwoordelijkheid op zich nemen om iedereen zonder uitzondering aan het werk te krijgen? En wat als er weer een crisis is? Hoe bestendig is het mensbeeld dan als er niet voor iedereen plek is op de arbeidsmarkt?

Het lijkt mij goed dat wij, politici die vandaag debatteren over nieuwe ingrepen in de sociale zekerheid, weten waar we vandaan komen en in welke traditie we staan.

Mensbeelden, zonder uitzondering eendimensionale mensbeelden, blijken in onze geschiedenis zeer bepalend voor de oplossingen die we kiezen. Bij eigen schuld hoort minimale steun, bij asocialiteit horen woonscholen, bij het ontbreken van geld hoort een fatsoenlijke uitkering, bij het ontbreken van werk horen activering en banenplannen. Vandaag wordt een nieuw mensbeeld geïntroduceerd. In de wetsbehandeling komt gemiddeld in iedere derde zin het woord eigen verantwoordelijkheid voor. Als we maar hard genoeg blijven roepen dat iedereen zelf verantwoordelijk is, als dat het eendimensionale dominante beeld wordt, dat er verantwoordelijken zijn en dus ook onverantwoordelijken, dan past daar als vanzelfsprekend een uitgekleed ondersteuningsapparaat bij, en hoeven 'onverantwoordelijken' niks meer te verwachten.

Wat de geschiedenis ook leert is dat wetgeving altijd last heeft van een jetlag: met de enorme bemoeizorg van de jaren vijftig poetsten we de in de wet besloten vooroorlogse afzijdigheid van de overheid weg, de zakelijkheid van de jaren zeventig en tachtig was een afscheid van het vermaledijde handje ophouden onder de oude Armenwet en rekende scherp af met de woonscholen van de jaren vijftig. En in deze eeuw hebben we nog steeds last van de jetlag, ontstaan in de jaren zestig en zeventig toen met de geest van de ABW een sluitend bestaansminimum voor elke burger in Nederland ontstond, een toegankelijk minimum met een overweldigende toestroom toen de economie stakte. In reactie daarop neigen we nu weer naar heel veel bemoeizucht en betutteling en dammen opwerpen (die soms doen denken aan de Armenwet) terwijl we op alle mogelijke manieren van die 'grote' verantwoordelijkheid van een 'open' voorziening voor iedereen af proberen te komen. In de sociale zekerheid zijn we altijd bezig ons vorige trauma weg te werken.

Hoe verhoudt dat eendimensionale mensbeeld en die ene oplossing voor alles van politici zich met de praktijk van Cheryl, met wie ik begon, en de mensen die bij haar aankloppen? Cheryl heeft alle instrumenten nodig. De een is het beste af met de fatsoenlijke uitkering van de jaren 70/80, de ander met de speciale banen van de jaren negentig, een volgende met de arbeidstoeleiding/-bemiddeling, weer een ander kan wel wat bemoeizorg a la de jaren 50 gebruiken, en ook de verwijzing naar eigen verantwoordelijkheid van de jaren dertig en nu zet ze in. Die politieke verabsolutering van de werkelijkheid past slecht bij de unieke mensen met hun zeer uiteenlopende behoeften en noden in onze spreekkamers.

Namens mijn fractie pleit ik al jaren voor een inclusief mensbeeld, waarin ruimte is voor al die aspecten, en waarbij de confectie-oplossingen niet vooraf gegeven zijn. Er waren, er zijn, en er blijven altijd mensen die de steun van de overheid nodig hebben. Pas wanneer je hen vraagt wat ze nodig hebben om te worden wie ze willen of kunnen zijn, weet je wat je moet doen. En kunnen zij 'with a little help' eerste schreden zetten op weg naar activering, meedoen naar eigen vermogen en in eigen levensonderhoud voorzien.

Mag Cheryl met eigen ogen blijven kijken naar de mensen die bij haar aankloppen? Mag Cheryl haar discretionaire bevoegdheid blijven gebruiken om uiteindelijk de maatschappelijke beste, en ook nog eens de uiteindelijk goedkoopste weg bewandelen. Als het aan deze staatssecretaris ligt, niet. Die

gaat met de Wet Maatregelen tot op de stoel van Cheryl meebeslissen, en dat op een moment dat de verantwoordelijkheden van gemeenten verviervoudigen en er nog meer dan nu dwarsverbanden moeten worden gevonden en er daarom ook alle vrijheid moet zijn als het gaat om handhaving en maatregelen en armoedebeleid.

[wat heeft het gesleutel gebracht]

Vanaf de jaren tachtig hebben we voortdurend gesleuteld aan de toegang, de hoogte en de duur van de sociale voorzieningen. We hebben aan de knoppen van de uitvoering gedraaid, centralistisch, een beetje decentraal, helemaal decentraal. Er zijn financiële prikkels geïntroduceerd, voor mensen in de uitkering, voor de uitvoerders, zelfs de kindregelingen van twee weken geleden hadden het oplossen van de armoedeval tot doel, niet langer het ondersteunen van kwetsbare kinderen. De bijna 400.000 kinderen die in armoede opgroeien.

Waar heeft dit toe geleid, vraag ik de staatssecretaris? Zijn er meer kwetsbare leden van de beroepsbevolking naar vermogen op de reguliere arbeidsmarkt aan de slag als als gevolg van al deze maatregelen?

[inperking beleidsvrijheid handhaving – maatregelen – armoedebeleid]

De antwoorden van de staatssecretaris zijn belangrijk, want zij meent via het wetsvoorstel Maatregelen Wwb na 10 jaar Wwb weer te moeten gaan morrelen, en weer aan de kant van de uitvoering, weer aan de kant van de uitkeringen. Ze stelt bovendien voor het wezen van decentralisatie ernstig aan te tasten.

Doen de gemeenten het niet goed? is onze vraag.

Bij maximale financiële risico's voor gemeenten hoort maximale beleidsruimte. Het Rijk stelt vast wat het doel is, zo hoog mogelijk arbeidsparticipatie, zo min mogelijk uitkeringen, het is aan gemeenten de hoe-vraag in te vullen. Heterogeniteit hoort bij decentraal beleid.

Maar deze staatssecretaris houdt niet van heterogeniteit, stelt zij op onze vragen over haar wens om tot op de stoel van Cheryl mee te beslissen bij handhaving en maatregelen en armoedebeleid. Ik wijs de staatssecretaris erop dat zij daarmee de bijl zet aan de wortel van succesvol decentraal beleid.

Waarom mogen gemeenten niet zelf zoeken naar de beste manier van armoedebestrijding, individueel of categoriaal? Waarom mogen gemeenten niet zelf de financiële afweging maken om bepaalde zaken categoriaal te doen als de effectiviteit voor die gemeente daarmee omhoog springt, vanwege de besparing op de hoge uitvoeringskosten? Waarom mag Cheryl een uitkering van iemand die niet op afspraken komt opdagen niet nog even voort zetten? Waarom mag een gemeente een uitkering, ook al zijn er onregelmatigheden, niet gewoon nog even laten doorlopen, omdat de kosten van beëindiging elders, bijvoorbeeld een huisuitzetting, het instorten van een zorgvuldig opgezet zorgsysteem rondom een gezin, vele male hoger zijn? Is dat, vraag ik de staatssecretaris, niet het wezen van een volwassen relatie tussen het rijk, dat systeemverantwoordelijk is, en een gemeente die voldoende prikkels heeft op om haar eigen wijze te sturen op het gestelde doel?

Waarom, vraag ik, mogen gemeenten dergelijke integrale afwegingen, die zo horen bij de filosofie van de decentralisaties, van deze staatssecretaris niet meer maken? Draait het dan echt alleen maar om geld, de portemonnee van het Rijk wel te verstaan, die op orde moet? Maar waar is de systeemverantwoordelijke bril van deze staatssecretaris als het gaat om gemeenten en burgers? Wel de maximale financiële risico's, niet de maximale beleidsvrijheid? Waarom doet u dit? Waarom laten we dit in de Eerste Kamer, zo verwacht ik, in meerderheid passeren?

[maak arbeid goedkoper]

We weten dat de invloed van gemeenten op werkloosheid beperkt is. Gemeenten gaan niet over de economie, gemeenten hebben geen invloed op het rijksbeleid. Het is merkwaardig dat de oplossing voor het probleem 'te beperkte deelname van de kwetsbaarste leden van de beroepsbevolking op de reguliere arbeidsmarkt' toch voortdurend in de hoek van de uitvoering wordt gezocht. Uit allerlei onderzoek weten we dat een groot deel van de werkloosheid onder de mensen met de geringste arbeidsproductiviteit wordt veroorzaakt door de grote wig tussen het WML dat een werknemer verdient en de feitelijke kosten voor de werkgever. Dus vroegen wij de staatssecretaris waarom de regering de lasten op arbeid niet verlaagt. Op die vraag verwees zij naar de Participatiewet en de loonkostensubsidies. Als ik de staatssecretaris goed begrijp, dan zegt zij: ik geef de voorkeur aan een systeem waarin werkgevers hoge belastingen op arbeid afdragen aan het Rijk en en passant een groep mensen in de uitkering beland, het Rijk gaat dat geld via het Participatiebudget en het Inkomensdeel doorsluizen naar gemeenten en gemeenten gaan dat geld via uitkeringen en loonkostensubsidies of beschut werk weer richting werkgevers brengen. En daarmee is volgens deze staatssecretaris een van de grootste bottlenecks voor de mensen met de laagste arbeidsproductiviteit

opgelost. Graag een reactie waarom zij dit zinvoller vindt dat een directe verlaging van de werkgeverslasten, waarmee in de optiek van GroenLinks een deel van de mensen die nu niet aan de bak komt, wellicht helemaal buiten het uitkerings- en ondersteuningssysteem van de overheid zou kunnen blijven.

[grote verschillen in participatie – hoe zit het met de budgetten]

Onlangs werd in Zoetermeer de Atlas voor gemeenten 2014 gepresenteerd. Thema Economie & Arbeidsmarkt. Wat leert de Atlas ons?

Van alle leden van de beroepsbevolking, iedereen tussen de 15-64 jaar, werkt 65,2% zonder steun van de overheid. Dit was overigens op 1 januari 2009 nog 67,3%. Dat betekent dat een derde deel van de beroepsbevolking niet werkt en/of niet zonder steun van de overheid in zijn inkomen kan voorzien. De verschillen in arbeidsparticipatie tussen gemeenten en tussen arbeidsmarktregio's zijn groot en zijn sinds de crisis alleen maar groter geworden. Die verschillen zijn voornamelijk toe te schrijven aan: 1) de bereikbaarheid en de beschikbaarheid van banen, en 2) het opleidingsniveau van de gemeentelijke of de regionale beroepsbevolking, en 3) leeftijd en herkomst.

Ik citeer een aantal passages uit de Atlas:

'In gemeenten met weinig werk in de buurt (binnen acceptabele reistijd) en/of veel laagopgeleiden en niet-westerse allochtonen onder de beroepsbevolking is de participatiegraad het laagst. Dat zijn ook de gemeenten waar de klantenkring het grootst is en naar verwachting zal blijven, omdat het voor die gemeenten – ondanks alle inspanningen en goede bedoelingen - lastig blijkt te zijn om hun werkloze beroepsbevolking aan het werk te helpen. Vooral de arbeidsmarktregio's Groningen, Zuid-Limburg en Rijnmond en in iets mindere mate Friesland, Drenthe, Twente en Midden-Gelderland (Arnhem en omstreken) zullen voor een relatief grote opgave komen te staan. In de regio's Groningen en Zuid-Limburg zou de klantenkring zelfs kunnen verdubbelen ten opzichte van de huidige situatie, omdat daar relatief veel mensen werken in sociale werkplaatsen of met een subsidie. Van de grote gemeenten zullen Heerlen, Arnhem, Rotterdam, Enschede, Almelo, Leeuwarden, Groningen, Emmen en Nijmegen te maken krijgen met 10-15% van de beroepsbevolking die naar verwachting afhankelijk is van gemeentelijke (inkomens)ondersteuning. [...] Het lijkt erop dat de gemeenten in de periferie van het land steeds verder afdrijven van het gemiddelde ten faveure van de (noordvleugel) van de Randstad. Het zijn vooral de gemeenten die het al langer moeilijk hebben, die 'de dupe dreigen te worden' van de nieuwe Participatiewet. In het nieuwe verdeelmodel zal in ieder geval rekening gehouden moeten worden met de grote verschillen in kans op werk tussen de gemeenten en de regio's.'

Kan de staatssecretaris ons dit toezeggen?

En wat zit er nu in de wetsvoorstellen, zo vraagt mijn fractie, die die toenemende tweedeling als probleem tackelen, of op zijn minst agenderen? Kansenarmoede versus kansenrijkdom langs regionale lijnen. Verarmende gemeenten versus rijke gemeenten. En dat op een moment dat we enorme sociale opgaven naar de gemeenten overhevelen met maximale financiële risico's voor die gemeenten en waarvan we nu al weten dat de gemeenten die er nu al financieel het slechtste voor staan de grootste opgaven krijgen.

De staatssecretaris stelt dat 'met de invulling van het nieuwe verdeelmodel Participatiebudget mede recht wordt gedaan aan de positie van de gemeenten in zwakke regio's.' Kan zij ons uitleggen hoe dat werkt, zeker ook door de tijd heen, en gelet op de interne verwurging zoals we die al kennen uit de systematiek van de Wwb? We hebben er verschillende keren naar gevraagd, het antwoord kwam zeer moeizaam, maar uiteindelijk stelde de staatssecretaris dat de prikkel voor gemeenten en het financiële voordeel voor gemeenten alleen geldt als zij het relatieve voordeel ten opzichte van andere gemeenten weten te behouden.

Als de kansrijke gemeenten hun participatiedoelgroep ieder jaar met 5% weten te verminderen en de kansarme gemeenten zien hun participatiedoelgroep ieder jaar met 2% toenemen en gesteld, even voor het voorbeeld, dat de kansrijke gemeenten en de kansarme gemeenten twee even grote, even 'systeemzware' groepen vormen, dan zal het macrobudget vanuit het Rijk voor het jaar erop omlaag gaan. Macro is het aantal uitkeringsgerechtigden immers gedaald. Is mijn conclusie juist? Is mijn redenering verder juist dat dankzij het verdeelmodel iedereen weliswaar relatief hetzelfde stukje van de taart blijft krijgen, maar dat is wel ieder jaar minder, vanwege de kleinere macrotaart? Gaat het model er dan mede aan bijdragen dat de kansarme gemeenten hun tekorten ieder jaar zien oplopen? Kortom: hoe heeft de staatssecretaris de ontwikkeling over de toenemende en grote verschillen

tussen gemeenten, alsmede haar kennis over de interne verwurging in het systeem, in haar systematiek verwerkt?

[omissie: geen breed maatschappelijk debat]

Wat deze staatssecretaris heeft nagelaten is een breed debat met het parlement voeren over hoe wij als samenleving aankijken tegen mensen die vanwege een beperking niet vanzelf, en/of niet of nooit in staat zijn om zonder hulp voldoende inkomen te verdienen. Ze heeft nagelaten een breed debat met ons te voeren over een langdurige praktijk in onze sociale geschiedenis waarbij wij mensen met een beperking apart hebben gezet van de reguliere arbeidsmarkt. Een praktijk waaraan dit kabinet een einde wil maken. En dat vindt GroenLinks goed. Maar wat is nagelaten is breed na te denken over hoe de relatie overheid-burger-werkgever dan gedefinieerd zou moeten worden, als wij die apart gezette werkplek voor mensen met een beperking opheffen, als wij vinden dat ook de kwetsbaarste leden van de beroepsbevolking een plek naar vermogen moeten krijgen op de regulier arbeidsmarkt. Waarom debatteren wij hier vandaag niet over de vraag wat er na de SW zou moeten komen? Waarom debatteren wij niet over de vraag waarom Wajongers wel massaal herkeurd gaan worden en SW-ers niet? Ook die vraag leg ik de staatssecretaris graag voor.

In onze optiek heeft deze regering de discussie uitsluitend langs de lijnen van het geld gevoerd, niet langs de lijnen van een breed maatschappelijk debat over wat er na afschaffing van de sociale werkvoorziening wenselijk is. Er is niet getoetst of werkgevers hierop zitten te wachten. De timing is bovendien volstrekt verkeerd, het tempo waarin en de mate van bezuinigingen jagen gemeenten bovendien zo heftig op dat er van hervormingen nauwelijks sprake zal zijn. Mag je dat gemeenten aanrekenen? Ja en nee. We weten inmiddels dat iedereen die maar zwaar genoeg onder financiële druk wordt gezet, minder goede beslissingen gaat nemen. Het is een les die we kunnen trekken uit tien jaar Wwb, zoals er zoveel lessen te trekken zijn. Het valt deze regering aan te rekenen dat ze daar niks mee doet. Het is het parlement aan te rekenen als ze deze kennis niet meeweegt in de beoordeling van deze wetsvoorstellen.

[wat is het perspectief voor de kwetsbaarsten?]

Naar welk perspectief werkt dit kabinet toe, gegeven de maatregelen? Ondanks al onze vragen is daarop geen antwoord gekomen. Het rijk heeft de sociale werkvoorziening opgegeven. De gemeenten krijgen de opdracht het instituut af te breken en en passant ook alle kosten daarvan voor hun rekening te nemen. En wat houd je over voor de kwetsbaarste leden van de beroepsbevolking? Loonkostensubsidies, zegt de staatssecretaris. Maar uit onderzoek weten dat mensen die minder dan 50% van het huidige WML kunnen verdienen, niet in een werksetting te krijgen zijn. Ook voor gemeenten ligt het omslagpunt waarop zij nog kunnen besparen op uitkeringslasten rond de 40% loonwaarde. Mensen met minder loonwaarde zullen niet worden voorgedragen. Is dat slecht gedacht vanuit gemeenten? Het is wat je krijgt als je een zwaar financieel geprikkeld systeem op gemeenten loslaat. Dat weten we uit tien jaar WWB. Daalt iemands loonwaarde onder de 30%, dan hoeven gemeenten niet meer aan te vullen, toch denkt de staatssecretaris dat zo iemand dan niet ontslagen zal worden. Waarop baseert zij haar uitspraak? Leg het ons uit. Als zelfs mensen die een WML kunnen verdienen massaal worden ontslagen zodra werkgevers ze wettelijk in vaste dienst moeten gaan nemen.

Welk perspectief hebben we de kwetsbaarsten te bieden? De groep die niet tot 50% loonwaarde komt? Beschut werken, roept de staatssecretaris. Maar dat is een duur instrument. Daarvoor is geld nodig, langdurig, zo'n plek is waarschijnlijk een arbeidsleven lang nodig. Dat vraagt een betrouwbare rijksoverheid als het gaat om de budgetten. Op dat terrein heeft het rijk geen goede track record. Dat vraagt om inzicht in hoe het met de sw-bedrijven en hun verplichtingen gaat, die immers uit hetzelfde budget als beschut werken putten. Het maakt risicomijdend. En dat gaat ten koste van de kwetsbaarsten op de arbeidsmarkt. Dat weten we trouwens al uit tien jaar WWB. Niet omdat gemeenten niet om die groep geven, maar omdat het systeem aanzet tot risico-avers gedrag. De staatssecretaris stelt: gemeenten kunnen langdurig verdienen als zij bv loonkostensubsidies inzetten. Immers: iemand had eerst een uitkering nodig, kosten voor de gemeente 14/15.000 euro, nu staat die op de loonlijst van een werkgever, kosten voor die werkgever 22.000 euro, loonwaarde blijkt 50%, de werkgever draait op voor 11.000 euro en de gemeente ook. Besparing voor de gemeente: 3000 euro. Wat mij maar niet duidelijk wordt is: telt deze persoon zolang die loonkostensubsidie nodig is, voor het macrobudget van de volgende jaren nu wel of niet mee? En maakt de mate van loonwaarde nog iets uit voor het macrobudget? Graag een antwoord.

[mogen gemeenten verschillen in ondersteuning?]

Bij de Maatregelen WWB voert de staatssecretaris aan niet te houden van heterogeniteit in beleid. Wij hebben de staatssecretaris gevraagd naar haar gevoeligheid voor heterogeniteit mbt de Participatiewet. Het is denkbaar dat de ene gemeente financieel veel makkelijker in staat is een duur instrument als beschut werk in te zetten dan een andere gemeente. Wij vroegen bij welke mate van heterogeniteit de staatssecretaris het onwenselijk vindt worden. Daarop antwoordde zij slechts dat zij ervan uitgaat dat iedere gemeente een passend ondersteuningsaanbod zal aanbieden. Dat hoopt GroenLinks ook, en in de verordeningen zal het vast en zeker ook allemaal keurig staan, maar de praktijk is nu al dat nuggers bv echt geen duur instrumentarium aangeboden krijgen. Dat brengt mij trouwens bij een vraag over schoolverlaters uit het speciaal onderwijs, die straks niet meer de wajong in stromen. We vonden het immers onzin dat jongeren eerst in een uitkering moesten voordat we ze gingen ondersteunen en begeleiden. Kan de schoolverlater van het speciaal onderwijs die thuis wordt straks wel rekenen op ondersteuning en loonkostensubsidie ook al zit hij/zij niet in de uitkering omdat hij/zij nog thuis woont of een verdienende partner heeft? Ik hoor gemeenten nu al zeggen dat ze die groep niet gaan ondersteunen want er is immers geen i-deel om aan te boren, en bedrijven mogen niet onder minimumloon betalen, dus dan komen ze niet aan het werk. Kan de staatssecretaris toezeggen ook deze nieuwe groep nuggers te monitoren/thermometeren hoe het hen vanaf 1 januari vergaat?

De praktijk is nu trouwens ook dat hoe meer financiële onzekerheid gemeenten ervaren hoe risico-averser zij gaan handelen, wat in de praktijk van de afgelopen tien jaar Wwb betekent: inzet op de kansrijken en niet op de kwetsbaarsten. Je kunt als systeemverantwoordelijke staatssecretaris zeggen: dat is de consequentie van decentraal beleid, maar ik hoor graag van deze staatssecretaris hoe zij hierin staat bij de Participatiewet, daar zij bij de Wet Maatregelen Wwb een afkeer van diversiteit aan de dag legt, die vervolgens aanleiding is om de gemeenten weinig vrijheid en diversiteit te gunnen.

Maximale financiële verantwoordelijkheden voor gemeenten in het voorstel voor de Participatiewet, sterk aan banden gelegde beïnvloedingsmogelijkheden in het voorstel Wet Maatregelen Wwb en de Invoeringswet Participatiewet. Dat is wat we hier behandelen. Dat is wat wij al dan niet op gemeenten, en daarmee op de kwetsbaarste leden van de beroepsbevolking afsturen.

[te grote last vanuit sw, geen budget voor de rest]

Grote financiële verantwoordelijkheid, een stevige financiële prikkel is goed, als je veel invloed hebt op het resultaat. En dat hebben de gemeenten nu juist niet. De gemeente gaat niet over de banen, gaat niet over de economie. In de opdracht voor gemeenten ziet de GroenLinks-fractie twee grote bottle necks. De eerste is de economie, daarover heb ik al gesproken nav de Atlas voor gemeenten, de tweede is de sw. Eén flexibel ondersteuningsbudget, was ooit de begingedachte voor deze wet. Als wij ja zeggen tegen deze voorstellen, geven wij de gemeenten een molensteen mee in de vorm van verplichtingen waar ze niks aan kunnen doen. De sw-verplichtingen kanibaliseren de rest van het budget, kannibaliseren de mogelijkheden van gemeenten om kwetsbare groepen te ondersteunen om hun plek op de reguliere arbeidsmarkt te vinden. Alle onderzoeken die we hebben geraadpleegd, alle gemeenten die we hebben gevraagd, hebben dergelijke berekeningen gemaakt en iedere keer was de uitkomst hetzelfde. Ook de RvS concludeert het. Het overgrote deel van het budget gaat naar de kleine sw-groep, voor het grootste deel van de groep is nauwelijks geld. Bij alle vragen die we de staatssecretaris daarover hebben gesteld, zegt zij: het budget is toereikend. Kan zij ons dan uitleggen hoe wij die verschillen tussen de berekeningen van gemeenten, de conclusie van de RvS en haar sussende woorden over toereikendheid moet begrijpen. Misschien hanteren we een andere definitie van toereikendheid.

Wat ons inziens resteert voor gemeenten is gekrabbel in de marge. Ze kunnen ondernemerschap tonen, ESF gelden zien aan te boren, het betonnen deksel van sectorfondsen proberen te lichten, maar het is incidenteel geld, terwijl ze zeker voor de kwetsbaarsten structureel geld nodig hebben voor beschut werk en langdurige verstrekking van loonkostensubsidies om werkplekken financieel mogelijk te maken.

Daarbovenop komen nog de inperkingen van het wetsvoorstel Maatregelen Wwb. Geloven we nog in een volwaardig gedecentraliseerd systeem? Als de Eerste Kamer instemt met beide voorstellen, dan is het antwoord: nee. We zadelen gemeenten op met een grote financiële en maatschappelijke verantwoordelijkheid voor de kwetsbaarste leden van de beroepsbevolking en we ontnemen we ze

cruciale bewegingsruimte. En toch verwachten we alles van ze. Hoe gespleten kan een kabinet en een parlement dat hiermee instemt, in zijn denken zijn?

GroenLinks constateert dat de regering het spel niet heeft geregisseerd. Een van de belangrijkste verantwoordelijkheden van het rijk had een krimpscenario voor de sw moeten zijn. Als je besluit dat zo'n hoeksteen van de sociale zekerheid niet meer wenselijk is, dan is het onvergeeflijk als je het sterfhuis overdraagt aan de gemeenten en zegt: de voordeur gaat dicht, zoek het maar uit, saneer de boel maar, eventuele vervuilde grond die je aantreft is voor jouw rekening. Dat is onbehoorlijk. De staatssecretaris stelt dat zij een bezuiniging heeft uitgesteld. Maar bezuinigen is heel wat anders dan een sterfhuisconstructie. De sw is een instrument geweest, decennialang, ook om in bepaalde regio's grootschalige bedrijfssluitingen op te vangen, vervolgens moest het een belangrijke speler op de markt worden, bedrijfsmatig werken, al die erfenissen zitten in de sw, dat mag en kan je niet eenzijdig op het bord van de gemeenten dumpen. Dat is koersen op een debacle. Ik verneem graag van de staatssecretaris hoe zij haar verantwoordelijkheid op dit punt ziet.

[geen één regeling]

Eén regeling, één groep, één regime, één uitvoerder, één flexibel budget. Dat was een van de belangrijkste aanleidingen voor dit wetsvoorstel. De versnippering was een van de meest gehoorde klachten. Aan de kant van de uitvoering was dit wat opgelost moest worden. We behandelen vandaag een Invoeringswetsvoorstel waarin dit niet is opgelost. Ik herhaal: niet is opgelost.

GroenLinks constateert dat de oorspronkelijke gedachte, één regeling, één doelgroep, één uitvoerder, één flexibel budget etc op de tekentafel is verdwenen. De staatssecretaris heeft toegestaan dat het sociaal akkoord dwars over de tekentafel heen is gewalst en het wezen van de wet eruit heeft gehaald.

Nu legt zij ons een parapluwet voor: je neemt drie wetten, je stopt ze in een doosje, je doet er een strik om en je noemt het participatiewet. Het is deze staatssecretaris aan te rekenen dat zij een situatie laat ontstaan van voortdurende versnippering, van een budget met grote dichtgetimmerde verplichtingen, een situatie van insiders en outsiders. Van: toevallig net voor of net na 1 januari 2015 beoordeeld zijn. We kennen dat soort wetten nog wel uit het onderwijs: de hossers en de nahossers. Op alle vragen hierover houdt de staatssecretaris vol dat er nu een regeling is, voor iedereen na 1 januari 2015. Doen die andere groepen er niet meer toe? vraagt onze fractie. Hoeven die niet meer naar werkgevers? vraag ik. Drukken die niet meer op de budgetten van gemeenten? Het duurt nog een halve eeuw voor de laatste Wajonger en de laatste SW-er het licht uit doen. Ontgaat het de staatssecretaris dat er de facto vanaf 1 januari nog altijd langs minstens drie lijnen, nl UWV, gemeente en SW-bedrijf mensen met arbeidsvermogen bij werkgevers aangeboden gaan worden, met andere voorwaarden en voorrang en middelen. Hoezo één regeling? vraag ik de staatssecretaris nogmaals.

De staatssecretaris had dit kunnen voorkomen als ze dat brede maatschappelijke debat had gevoerd. Als ze in deze Kamer eerst een Participatiewet had voorgelegd en daarna pas een Invoeringswet.

Er zal een concurrentieslag om baanopeningen voor de doelgroep ontstaan, vanuit gemeenten, UWV en SW, en voor werkgevers een prestigeslag om aan hun quotum te voldoen. Ik geef de fietsenstalling bij A'dam CS als voorbeeld. Wie de stalling wil uitbaten moet aan social return doen, mensen uit de doelgroep aannemen. Een ander bedrijf dan er nu zit won de aanbesteding. Gevolg: van de ongeveer 17 mensen wordt iedereen met een tijdelijk contract ontslagen, dat zijn er ongeveer 15. Een stuk of 9 komen notabene van het Amsterdamse SW bedrijf. Hebben nu net een eerste gewoon jaarcontract, en staan in het najaar op straat. Het nieuwe bedrijf zal goede sier maken met nieuwe instroom van Pantar, mogen aan het werk daar, en stromen mogelijk aan het eind van hun jaarcontract weer uit naar werkloosheid. Kan de staatssecretaris reageren op de perverse kanten die aan al die verschillende prikkels zitten?

[onvoldragen, ondoordacht]

Ik was zelf betrokken bij de commissie De Vries, waar we de eerste contouren voor één regeling voor de kwetsbaarsten hebben geschetst. Het doet me veel pijn te zien wat hier vandaag voor ons ligt: één wetsvoorstel vol wantrouwen naar gemeenten en met ondermijnende ingrepen voor succesvol decentraal beleid, en één onvoldragen, ondoordacht wetsvoorstel.

- Het werkbedrijf, waarvan de regering veel, zo niet alles verwacht, is er nog niet. 35 Regionale Werkbedrijven waarin gemeenten en de sociale partners moeten gaan samenwerken om de meest kwetsbare leden van de beroepsbevolking aan het werk te krijgen. RBA revisited? Terug naar tripartite

arbeidsmarkt verantwoordelijkheid? Terug naar pre-Suwi-tijdperk? Terug, maar niet meer de conclusies delen van de parlementaire enquêtecommissie van Flip Buurmeijer? Op grond waarvan denkt de staatssecretaris dat het nu wel gaat werken? Of is het een erkenning dat in vele regio's het RBA wel goed functioneerde? Maar het CBA niet, de RWI daarna nauwelijks en de Werkkamer nu dan?

- Het systeem van eisen voor de loonwaardebepaling is er nog niet.

-Het parlement weet nog niet hoe de Quotumwet eruit gaat zien. Het kabinet is voornemens werkgevers de mogelijkheid te bieden hun verplichtingen af te kopen, als ze de beloofde banen niet realiseren. Ze kunnen vanaf nu alvast gaan sparen, 2026 is nog ver weg. Waarom? Het staat haaks op de doelstelling om die baanopeningen desnoods met een wet af te dwingen. Het circus rond het tellen van banen lijkt al begonnen, uiteraard ieder vanuit zijn belang. Gaan detacheringen wel of niet meetellen in de garantiebanen, hoe gaan de garantiebanen meetellen voor het quotum? Als we niet oppassen wordt het halen van het quotum een doel in plaats van een middel. Het blijft een grote ongerijmdheid dat wij tijdens dit debat waarop de regering ons vraagt in te stemmen met het wegdoen van de sw, niet weten waarop de groep in plaats daarvan mag rekenen. Ik verzoek de staatssecretaris ons vandaag zo gedetailleerd mogelijk te vertellen wat er in die Quotumwet komt, hoeveel banen, welke wel, welke niet, dubbeltellingen et cetera.

De staatssecretaris zal zeggen dat ik niet zo somber moet zijn, maar op onze vragen om met bewijzen te komen wat dan nu plotseling zo is veranderd in de belangen van bv werkgevers, dat nu wel gaat lukken wat al decennia niet is gelukt, heeft de staatssecretaris geen antwoord. Ik ben een groot optimist, maar in deze ook realist. Dit voorstel bevat niks wat we de afgelopen decennia niet al hebben geprobeerd, zonder het zo gehoopte resultaat voor de kwetsbaarste leden van de beroepsbevolking. Er is zo onvoorstelbaar weinig gedaan met tien jaar ervaringen met de Wwb, terwijl er zoveel ervaringsmateriaal ligt over gedragseffecten van gemeenten en UWV op bezuinigingen, op systeemwijzigingen, op beleids(on)vrijheid, op de financiële prikkels. Er ligt zoveel kennis over de jaren negentig, en toch koerst deze staatssecretaris aan op, tsja, op een RBA 2.0, dat aan gebrek aan succes en daadkracht ten onder ging? Waarom? Dat kun je dit kabinet zwaar aanrekenen, er is van zoveel wijze kanten, met onderbouwing, gewezen op de manco's in en risico's van deze twee wetsvoorstellen.

Om alle twijfels en zorgen te verzachten wordt er straks volop gemonitord en gethermometerd: of aannames houdbaar blijven, of die banen wel gerealiseerd gaan worden, etc. Een pleister op de wonden. In plaats van een zorgvuldige wetsbehandeling vooraf, in plaats van iets doen met alle aangereikte kennis en ervaringen, gaan we experimenteren in de praktijk, met de kwetsbaarste leden van de beroepsbevolking als inzet.

[afrondding]

Ik rond af. Mevrouw de voorzitter, het was een wonderlijk wetgevingsproces. De Wet werken naar vermogen kende een volledige behandeling in de TK toen in april 2012 in weekeinde voorafgaande aan de stemming Rutte1 viel en de stemming vervolgens controversieel werd verklaard. De Wwnv heeft deze Kamer nooit bereikt. Voor de Wet maatregelen Wwb leverde deze Kamer op 25 maart schriftelijke inbreng en ruim twee maanden later kregen we de MvA. Nadere inbreng werd geleverd op 3 juni en recent kregen we de Nota nav het verslag. Voor de P-wet leverden we op 20 mei inbreng en de MvA kwam op 6 juni. Deze Kamer leverde nadere inbreng op 18 juni en afgelopen vrijdagavond kregen we de Nota nav het verslag. En nu voeren we het debat met de regering. Mijn fractie hecht eraan te zeggen dat de regering zeer ingenomen mag zijn met de coulante opstelling van deze Kamer. Deze Kamer moet zich afvragen of wij met dit soort krappe tijdsspannes wetsvoorstellen wel kunnen beoordelen.

Ik begon mijn verhaal met Cheryl, de klantmanager van het Werkplein Amsterdam Zuidoost. Wat hebben al die aanpassingen aan de materiewetgeving, aan het herschikken van uitvoeringsorganisaties, alle reorganisaties van BVG-en naar UVI's tot UWV, van GAB's tot Tripartite Arbeidsvoorziening en de RBA's en CWI en fusie tot UWV-Werkbedrijf, wat heeft de Wet Suwi als antwoord op de parlementaire enquête Buurmeijer waarmee de sociale partners uit de uitvoering vd sociale zekerheid zijn gehaald, om ze via het sociaal akkoord regionaal weer te laten opkomen, wat heeft de verschuiving van de financiële verantwoordelijkheid en de decentralisatie die leidden tot de Wwb; wat hebben al die ingrepen, veranderingen, reorganisaties opgeleverd voor die pakweg vrijwel constante groep van anderhalf miljoen leden van de beroepsbevolking die verschrikkelijk graag mee

willen doen en in eigen levensonderhoud willen voorzien, maar die zelden toegang hebben omdat de slagbomen naar de arbeidsmarkt voor hen meestal dicht blijven?

Beter dan voortdurend het stelsel van de sociale zekerheid en sociale voorzieningen in zijn materiewetgeving en uitvoeringsinstituten in haast permanente staat van reorganisatie en bezuinigingen te brengen en te houden om daarmee te suggereren de arbeidsparticipatie te verhogen en werkloosheid en uitkeringsafhankelijkheid te bestrijden, is het om aan stevige en integrale werkgelegenheidspolitiek te doen. Daarin blijft mevrouw de voorzitter, dit kabinet echt in gebreke! En dan bedoelt de fractie van GroenLinks stevig investeren in onderwijs vooral het primair en het voortgezet onderwijs en het middelbaar beroepsonderwijs, het vakonderwijs, werken en leren onderwijs, tweede en derde kansonderwijs; kosten van arbeid goedkoper maken; kosten van grondstoffen en vervuiling hoger waardoor investeren in arbeid, in kansen voor mensen aan de slag helpen een eerlijke kans krijgt ten opzichte van investeringen in automatisering, technologisering of het verplaatsen van maakindustrie naar lagere loonlanden. Het ontbreekt bij dit kabinet aan werkgelegenheidspolitiek. Terwijl alle registers worden opengetrokken om bij de meest kwetsbare leden van de beroepsbevolking de strohalmen waaraan ze zich vasthouden om hun afstand tot de arbeidsmarkt te overbruggen steeds verder versoberd worden.....

Ik roep op om de brillen van cynisme, van vooroordelen, van 'ja maar', de bril van het prikkel-denken, de bril van de ideologie van de strengheid af te zetten, de bril van voortdurend morrelen en sleutelen aan de systemen en aan de rechten van mensen, de bril af te zetten van de financiële dominantie die de sociale zekerheid blijft definiëren als kostenpost en niet als investeringsmogelijkheid in mensen; als die brillen afgezet zijn dan zijn we wellicht weer in staat met eigen ogen te zien wat is, wat mensen nodig hebben, werkzoekenden zowel als werkgevers/ondernemers en ruimte te geven aan de professionals van gemeenten, UWV en uitzendbureaus en re-integratie-diensten om te doen waar ze met hun vakmanschap goed in zijn, mensen al dan niet vanuit een uitkering naar de arbeidsmarkt toeleiden en zorgen dat de vraagzijde van de arbeidsmarkt, de werkgevers, ondernemers bediend worden en vacatures vervuld. Dat die match dag in dag uit wordt gemaakt!

Fractie GroenLinks Eerste Kamer
Tof Thissen
24 juni 2014

Tweede termijn na de antwoorden van staatssecretaris Klijnsma:

De heer **Thissen** (GroenLinks):

Voorzitter. Nu de avond op deze dag is gevallen — in Limburg is de asperge in ieder geval voor de laatste keer gestoken — wil ik een persoonlijke ontboezeming met u delen. Ik heb mij namens de fractie de afgelopen weken enorm geprepareerd op dit debat. Dat geldt zowel voor de Wet maatregelen Wet werk en bijstand als voor de Participatiewet. Wij hadden en hebben fundamentele kritiek op een aantal essentiële uitgangspunten van deze wet. Volgens ons hadden wij een goed verhaal, niet alleen in de schriftelijke inbrengen maar ook vandaag in het debat. Ik voelde mij eigenlijk een voetballer die zich wekenlang heeft voorbereid en goed in shape was om de finale van de Champions League te spelen. We hadden goede bagage om te winnen. We hadden een winnaarsmentaliteit om ervoor te zorgen dat we invloed hadden op het spel van het elftal om er samen voor te zorgen dat er iets beters zou komen, namelijk de overwinning. Je komt dan met zijn allen het veld op, maar ons team ziet direct het scorebord. De uitslag is al bekend. Hoe zou je die wedstrijd als voetballer nog moeten spelen? Daar heb ik vandaag mee geworsteld. Dat heeft toch te maken met de manier waarop dit kabinet, dat geen meerderheid in de Eerste Kamer heeft, diverse zaken al in vertrouwen heeft dichtgetimmerd met de geliefde oppositie. Daarom moesten wij twee maanden wachten op de memorie van antwoord over de Wet maatregelen Wet werk en bijstand. Er moest iets gebeuren met de kostendelersnorm, want die lag heel moeilijk bij D66, SGP en ChristenUnie. Dat is mijn persoonlijke ontboezeming.

Dan de kostendelersnorm. De staatssecretaris blijft in het vage of die nu al of niet wordt ingevoerd op 1 juli 2016. Ik weet niet hoe de collega's Ester, Backer en Holdijk zich voelen wat betreft de toch wat vage toezegging dat er een onderzoek komt en dat de staatssecretaris gaat monitoren en thermometeren en dat zij daarna misschien ooit tot gevolgtrekkingen komt. Ik vind dat de staatssecretaris vanavond klip-en-klaar moet zijn. Zij moet toezeggen dat, als uit onderzoek blijkt dat het niet lukt, de kostendelersnorm van tafel gaat, uit de wet.

Ik sprak al over monitoren, thermometers en evalueren. Het valt mij heel erg op hoezeer de coalitiepartijen en de drie partijen die dit kabinet gedogen op voorhand al voortdurend aangeven dat er moet worden gethermometerd op dat bepaald aspect, dat die kwestie moet worden gemonitord en dat alvast een evaluatie moet worden toegezegd. Heb je nu vertrouwen in de Wet maatregelen WWB en de Participatiewet of heb je dat niet? Ik vind dat wel opmerkelijk. Ik heb nog nooit gehoord dat een zelfbewuste regeringscoalitie, een coalitie die overtuigd is van het beleid en de wetsvoorstellen die hiernaartoe komen, een regeringscoalitie cum annexis al op voorhand aangeeft dat men niet helemaal zeker weet of de geformuleerde uitgangspunten uitwerken op de manier zoals is bedoeld. Daarmee zit men in ieder geval weer in het kamp van de kritische houding van de Senaat. Op de essentiële uitgangspunten van de Participatiewet hebben wij fundamentele kritiek. Wij stellen nogmaals de vraag naar het nut van de veranderingen de afgelopen 25 jaar, van het voortdurend veranderen van de materiewetgeving, de hoogte, de toegang en de duur van de uitkeringen, het voortdurend aan de knoppen draaien van de uitvoeringsorganisaties, het voortdurend naar beneden bijstellen van de budgetten, omdat daar prikkelwerking van zou uitgaan, of omdat er efficiency mee zou worden bereikt. Hoeveel mensen werkten er op het moment dat de wet SUWI in werking trad op 1 januari 2002 bij CWI en UWV en hoeveel werken er nu nog? Toch zijn de prestaties van die gefuseerde zbo nog altijd heel erg goed, maar de essentiële vraag is deze. 35% van de beroepsbevolking werkt niet, een deel uit vrije keus omdat ze een partner hebben die werkt, maar een flink deel zou wel willen werken maar komt niet aan de bak. Is die 35% nu geholpen door al dat gemorrel, dat gesleutel en het draaien aan de knoppen en die permanente staat van reorganisatie van de sociale zekerheid of niet? Of is sprake van een bezigheidstherapie voor de Staten-Generaal en de departementen als waren wij een sociale werkvoorziening?

Ik heb het aan het eind van mijn betoog aangedurfd om me persoonlijk de vraag te stellen of ik wel altijd de juiste man op de juiste plek in het juiste tijdsgewricht ben geweest om ervoor te zorgen dat mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt volop zouden kunnen participeren aan de arbeidsmarkt en zouden kunnen meedoen naar vermogen. Ik ben er niet zeker van of ik dat altijd wel geweest ben. Die kwetsbaarheid wil ik hier nadrukkelijk laten zien, omdat ik vind dat wij met zijn allen alle registers moeten opentrekken om dat baanbrekende werk, dat baan openende werk wel te bereiken. We doen dat hier in Den Haag, met de departementen, met dit en de volgende kabinetten en met de Staten-Generaal, veel te vaak door de rekening te leggen bij de mensen die juist hun afstand tot de arbeidsmarkt moeten overbruggen, wat daardoor soms voor hen een sisyfusarbeid wordt, terwijl ze steun in de rug nodig hebben.

Tegen collega Beckers zeg ik: ik ben geen somber mens, ik ben geen pessimistisch mens en ik ben al helemaal niet iemand die van pampieren houdt, want dat verweet u mij in eerste termijn. Integendeel, ik heb op de plekken waar ik werkzaam was, altijd gezocht naar wat mensen kunnen. We hebben de sociale zekerheid altijd gedefinieerd met wat mensen niet kunnen. We moeten de relatie weer leggen tussen de overheid en de mensen die een afstand hebben tot de arbeidsmarkt, door uit te gaan van wat die mensen nodig hebben. Daarom begon ik met die klantmanager in Zuidoost. Die heeft de betutteling van nieuwe maatregelen niet nodig. Die wil het hele spectrum kunnen gebruiken om iedere keer opnieuw te zien, met eigen ogen, wat iemand nodig heeft om richting de arbeidsmarkt te kunnen gaan. Dat is de kern van waar het om gaat.

Vermoei deze mensen nu niet. Zorg er niet voor dat ook deze mensen voortdurend onzeker zijn of ze morgen nog werk hebben, omdat er weer een bezuiniging wordt doorgevoerd, omdat er weer een reorganisatie wordt gepleegd. Al 25 jaar lang zijn al die overheidsprofessionals in al die organisaties in permanente staat van onzekerheid, omdat er gereorganiseerd wordt, omdat er materiewetgeving wordt veranderd. Gun de sector eens rust, waardoor een veel betere performance mogelijk wordt voor mensen die dat hard nodig hebben en die niet zonder overheidsondersteuning weer aan het werk te krijgen zijn.

Ik heb nog een heleboel vragen waarop u geen antwoord hebt gegeven, maar ik laat het hierbij.